

Asia: VN/846/2018

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Digi- ja väestötietoviraston lausunto ehdotuksesta uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa ehdotuksesta hallituksen esitykseksi uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi. Digi- ja väestötietovirasto (DVV) lausuu kunnioittaen ehdotuksesta seuraavaa:

Ehdotukset toimivallan siirtämisestä

DVV ja Ahvenanmaan valtionvirasto toimivat erityislainsäädännön nojalla yhteisrekisterinpitäjinä useiden rekisterien osalta (väestötietojärjestelmä, avioehto- ja lahjoitusasioiden rekisteri, holhousasioiden rekisteri, vihkimisoikeusrekisteri, avoliittoasioiden rekisteri). Ehdotuksella ei näyttäisi olevan välittömiä vaikutuksia rekisterinpidon kannalta.

Väestökirjanpidon siirtäminen maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan ehdotetun lain 28 §:n nojalla olisi erittäin merkittävä toimi DVV:n kannalta. Koska ehdotuksen mukaan tällainen siirto kuitenkin tapahtuisi eduskuntalailla, ei DVV katso tarpeelliseksi tässä yhteydessä lähteä syvällisemmin pohtimaan tällaisen siirron vaikutuksia. Korostettakoon kuitenkin, että jos tällaista eduskuntalakia lähdetäisiin jossakin vaiheessa säätämään, asia tulisi valmistella erittäin huolellisesti. DVV pitää hyvänä, että säädettäessä lakiehdotuksen 28 §:ssä mahdollisuudesta siirtää väestökirjanpito maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan eduskuntalailla, ehdotettuun lainkohtaan on kuitenkin lisätty määräys siitä, että yksityishenkilöille annettavat yksilöivät henkilötunnukset kuuluvat valtion lainsäädäntövaltaan ja että henkilölle annettua henkilötunnusta tulee käyttää väestökirjanpidossa.

Haasteellisempi kysymys on mahdollisen toimivallan siirtäminen etu- ja sukunimiasioissa Ahvenanmaan maakuntapäiville säännösehdotuksen 29 §:ssä esitetyllä tavalla. Tähän DVV suhtautuu lähtökohtaisesti varauksellisesti. Virasto on tunnistanut tuonnempana eriteltyjä

toimivallan siirtoon liittyviä mahdollisia riskejä sekä ratkaistavaksi tulevia uusia kysymyksiä, millä asioilla on todennäköisesti myös budjettivaikutuksia.

Ehdotuksessa esitetään perusteena toimivallan siirrolle suku- ja etunimeä koskevissa asioissa se, että nimiasiat liittyvät kiinteästi kieleen ja kulttuuriin. Maakuntapäivät saisi suku- ja etunimiä koskevan siirron yhteydessä lainsäädäntövallan myös sellaisiin yksityisoikeudellisiin asioihin, jotka lähinnä kuuluvat tähän oikeudenalaan. Tämä koskee esimerkiksi sellaisia kansainvälisesti yksityisoikeudellisuonteisia vaikutuksia, jotka liittyvät muualla tehtyjen suku- tai etunimiä koskevien päätösten tunnustamiseen Ahvenanmaalla. Myös ulkomaiset nimet tunnustetaan siten, että ne tarvittaessa merkitään väestötietojärjestelmään.

Väestötietojärjestelmän toiminnallisuuden kannalta olisi DVV:n käsityksen mukaan tärkeää, että nimikäytännöt sekä Manner-Suomessa että Ahvenanmaalla olisivat jokseenkin yhdenmukaiset. Jos nimiä koskevat säännökset ja käytännöt Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla tulevaisuudessa merkittävästi eriytyvät toisistaan, joudutaan väestötietojärjestelmään ja muihin nimiasioissa käytettäviin järjestelmiin mahdollisesti tekemään muutoksia, mistä aiheutuu kustannuksia. Ongelmia voi aiheutua siitä, että ihmiset liikkuvat Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välillä ja Ahvenanmaalla hyväksyttävään nimikäytäntöön alettaisiin vedota myös mannermaalla. Ahvenanmaan nimisäännöksillä ja -käytännöillä tulisi myös olemaan suora vaikutus sikäli, että nykyisen etu- ja sukunimilain mukaan etunimen hyväksymiseen liittyvää harkintaa tehdään sen mukaan, onko esitetty etunimi väestötietojärjestelmän tietojen mukaan jo käytössä viidellä elossa olevalla nimensaajan kanssa samaa sukupuolta olevalla henkilöllä. Jos Ahvenanmaalle muodostuisi hyvin liberaali säännöstö ja käytäntö etunimien hyväksymisen suhteen, olisi tällä suoraan vaikutusta myös DVV:n harkintaan etunimien hyväksymisessä. Mahdollisesti voisi syntyä myös tilanteita, joissa lyhytaikaisten kotikuntamuutosten avulla yritettäisiin kiertää esimerkiksi käytössä olevien sukunimien suojaan liittyviä Manner-Suomessa sovellettavia säännöksiä, jos maakuntalainsäädännön säännökset olisivat näitä väljempiä.

Valtioneuvoston ja Ahvenanmaan hallituksen tulee lakiehdotuksen 29 § 2 momentin mukaisesti käydä keskenään keskusteluja ja neuvotteluja siitä, mitkä ovat taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset tietyn oikeudenalan toimivallan siirtämisestä, sekä yhdessä selvittää siirron oikeudelliset ja muut vaikutukset. DVV pitää ehdotuksen tätä kohtaa hyvin tärkeänä, jotta mahdollisen toimivallan siirron vaikutukset voidaan realistisesti arvioida. Toimivallan siirtämisessä nimiasioden osalta on nähtävissä sekä kustannusvaikutuksia että muita ongelmallisia kysymyksiä. Joka tapauksessa olisi tärkeää varata riittävästi aikaa ja resursseja mahdollisen siirron toteuttamisen edellyttämiin järjestelmämuutoksiin ja muihin vaikutuksiin sopeutumiseen.

DVV:n (aiemmin maistraattien) ja Ahvenanmaan valtioviraston välillä on monissa asioissa ollut yhteistyötä ja mm. nykyisen etu- ja sukunimilain tultua voimaan menettely- ja tulkintakäytäntöjä pohdittiin Ahvenanmaan ja Manner-Suomen viranomaisten kesken. Jos Ahvenanmaa saisi nimiasioissa toimivaltaa itselleen, tulisi yhteistyö DVV:n kanssa tavalla tai toisella turvata. Soveltamiskäytännöistä olisi hyvä keskustella yhteisesti, jotta välttyttäisiin poikkeavasta nimikäytännöstä mahdollisesti aiheutuvilta ongelmilta.

Kielellisiä huomioita

Ehdotuksessa 29 § 1 mom 1 kohtaa koskevien perustelujen lopussa oleva sanamuoto merkitsemisestä ”väestörekisteriin” olisi aiheellista korvata merkitsemisellä ”väestötietojärjestelmään”.

Muutoinkin ehdotuksen suomenkielinen kieliasu on eräiltä osin viimeistelemätön. 27 §:ssä olevassa pitkässä luettelossa esiintyy nominatiivimuotoa (21 ja 35 kohta) partitiivimuotojen seassa. 28 § 51 kohtaa koskevissa perusteluissa käytetään horjuvasti ”standardointi” ja ”standardisointi” - kirjoitusasuja, viimeksi mainittu pitkä kirjoitusmuoto esiintyy myös viittauksessa EU-asetukseen, vaikka ko. asetuksen suomenkielisessä versiossa käytetään lyhyempää muotoa. 29 §:ssä olevan luettelon 8 kohdassa (ja sitä koskevissa perusteluissa) on kirjoitusvirhe, ”kaivoistoiminta

Muilta osin DVV:llä ei ole lausuttavaa ehdotuksesta.

Digi- ja väestötietovirasto

Ylijohtaja

Aino Jalonen

Lakimies

Aila Heusala

Heusala Aila
Digi- ja väestötietovirasto - Lakiasiat